

Kök Değerler Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinler

Rasim TARAKCI^{1*} & İhsan KALENDEROĞLU²

Gönderilme Tarihi: 20 Haziran 2022 Kabul Tarihi: 27 Haziran 2022
DOI: 10.52974/jena.1133254

Öz:

Değerler eğitimi ile hedeflenen kişilik sahibi, karakterli, ahlaklı bireyler yetiştirerek mutlu ve sağlıklı bir toplumun devamlılığını sağlamaktır. Toplum içerisinde aileden ve yakın çevreden örtük bir şekilde yeni nesillere aktarılan değerler, örgün eğitimde bir plan dâhilinde aktarılır. Öğretim programlarında öğrencilere aktarılması gereken kök değerler belirlenmiştir. Kök değerlerin aktarımında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, özellikle de öyküleyici metinlerin önemi büyüktür. Buradan hareketle araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin kök değerleri aktarma açısından durumunu ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma olarak planlanmıştır. Araştırmada doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesini 2021-2022 eğitim öğretim yılında okutulan ortaokul Türkçe ders kitaplarının öyküleyici metinleri ve etkinlikleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda 8 Türkçe ders kitabında yer alan 28'i dinleme/izleme, 74'ü okuma metni olmak üzere toplamda 102 metin incelenmiştir. İnceleme kapsamında Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'nda yer verilen 10 kök değer incelenen öyküleyici metinlerde ve bu metinlerin etkinliklerinde tespit edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik çözümlene tekniklerinden kategorisel çözümlene kullanılmıştır. İçerik analizine tabi tutulan veriler, bulgulara tablolar hâlinde frekans verilerek sunulmuştur. Tüm sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının öyküleyici metinlerinde yer alan kök değerlerin okuma metinlerine, okuma metinlerinin etkinliklerine, dinleme/izleme metinlerine ve dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerine dağılımları incelendiğinde, kök değerlerde homojen bir dağılımın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerlerin dağılımında bir denge bulunmamaktadır. Ayrıca öyküleyici metinlerinde en çok kök değer kullanıldığı ders kitabı "Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı"dır. Sınıf düzeyi arttıkça öyküleyici metinlerde kullanılan kök değerlerin sayısında da azalma olduğu tespit edilmiştir. Ders kitaplarının öyküleyici metinlerinde en sık yer verilen kök değerler yardımlaşma ve sevgi değerleriyken en az yer verilen kök değerler ise adalet ve sabırdır. Ayrıca vatanseverlik, adalet, dürüstlük, öz denetim, sorumluluk, dostluk kök değerlerinin bazı kitapların öyküleyici metinlerinde hiç yer almadığı da tespit edilmiştir. Araştırmada, elde edilen sonuçlardan hareketle bazı önerilerde bulunulmuştur.

Atf:

Tarakcı, R. & Kalenderoğlu, İ. (2022). Kök değerler açısından ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler. *International Journal of Education and New Approaches*, 5(1), 139-157. <https://doi.org/10.52974/jena.1133254>

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye. Orcid ID: 0000-0001-6379-2736

²Gazi Üniversite, Türkiye. Orcid ID: 0000-0003-2441-5932

*Corresponding Author: rasimtarakci@gmail.com

Anahtar Kelimeler: kök değerler, öyküleyici metinler, ortaokul Türkçe ders kitapları, değerler eğitimi

Abstract:

The aim of values education is to ensure the continuity of a happy and healthy society by raising individuals with personality, character and morality. Values in society are implicitly transferred from family and close circle to new generations but in formal education, values are transferred to new generations within a plan. The core values that should be transferred to the students in the curriculum have been determined. Texts in Turkish coursebooks, especially narrative texts, are of great importance in the transfer of core values. From this point of view, the aim of the research is to reveal the situation of narrative texts in secondary school Turkish coursebooks in terms of transferring core values. The research was planned as qualitative research. Document analysis was used in the research. Within the scope of the research, the narrative texts and activities of the secondary school Turkish coursebooks taught in the 2021-2022 academic year were examined. In this context, a total of 102 texts, 28 of which are listening/watching and 74 of which are reading texts, in 8 Turkish coursebooks were examined. Within the scope of the analysis, the 10 core values included in the Turkish Language Curriculum (2019) were determined in the analyzed narrative texts and the activities of these texts. Categorical analysis, one of the content analysis techniques, was used in the analysis of the data. The data, which were subjected to content analysis, were presented in tables in the findings by giving frequency. The distribution of the core values in the narrative texts of the coursebooks at all grade levels to the reading texts, the activities of the reading texts, the listening/watching texts and the activities of the listening/watching texts were examined. As a result of the examination, it was concluded that there was no homogeneous distribution in the core values. There is no equilibrium in the distribution of values. In addition, the coursebook in which the core value is used most in the narrative texts is the "Secondary School Turkish 5th Grade Coursebook". It was determined that the number of core values used in narrative texts decreased as the grade level increased. While the most frequently used core values in the narrative texts of the coursebooks are "cooperation" and "love", the least mentioned core values are "justice" and "patience". It has also been determined that the core values of "patriotism", "justice", "honesty", "self-control", "responsibility", "friendship" are not included in the narrative texts of some books. In the study, some suggestions were made based on the results obtained.

Keywords: Core values, narrative texts, secondary school Turkish coursebooks, values education.

GİRİŞ

Değerler eğitimi ile hedeflenen kişilik sahibi, karakterli, ahlaklı bireyler yetiştirerek mutlu ve sağlıklı bir toplumun devamlılığını sağlamaktır. Değerler toplum içerisinde aileden, yakın çevreden örtük bir şekilde yeni nesillere aktarılırken örgün eğitim kurumlarında ise bu aktarım süreci planlı bir şekilde işlemektedir. Öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması gereken kök değerler açıkça belirtilmiştir. Bu kök değerler ders kitaplarına da yansıtılmaktadır. Özellikle Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerle bu kök değerleri aktarmak daha kolay ve anlamlıdır. Çünkü öyküleyici metinler öğrencilerin zihninde daha kolay canlanır ve onların olay içinde yaşayarak değerleri hissetmesini sağlar. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin değer aktarımı konusunda ne durumda olduğunu ortaya koymak önemlidir.

Değer kavramı, hem ortaya çıkışının çok eski olmasından hem de birçok disiplinin araştırma alanına girmesinden dolayı üzerinde çok tartışılan ve hakkında birçok tanımlamanın yapıldığı bir kavram olmuştur. Değerler, genelde arzu edilen, inanılan ve davranışlar için ölçek olarak kullanılan olgulardır. Latince "güçlü olmak" ya da "kıymetli olmak" anlamlarına gelen "valere" kökünden türeyen değer kavramı ilk olarak Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılmıştır (Bilgin, 1995, s. 83).

Değerler; toplumu oluşturan bireylerin nelere önem vermesi, neleri tercih etmesi ve nasıl yaşaması gerektiğini belirten davranış kalıpları olarak düşünülebilir (Akbaş, 2008). Değerler, sürekli olarak başvuru alan içsel referanslardır ve insanların kararlarını ve dolayısıyla hayatını etkilemektedir. İnsanlar, diğer insanların veya toplulukların ahlaklı ve yeterli olup olmadığını sorgularken ve bu durum hakkında karşılaştırmalar yaparken kendi sahip oldukları birtakım değer standartlarına başvurur, inanıp önem verdiği değerlerden hareketle de diğer insanların ve toplulukların ne tür değer ve davranış şekillerine sahip olması gerektiğiyle ilgili yargılarda bulunur (Turgut, 1998, s. 35).

Değerler eğitiminin geçmişinin Amerika'da 1920'li yıllarda yapılan karakter eğitimi çalışmalarına dayandığı söylenebilir. Değerler eğitimi ile ilgili 1970'li yılların ortalarından sonra Simon, Rokeach, How, Harmin, Raths, Kohlberg, Kirschenbaum gibi araştırmacıların yayınları dikkat çekmektedir. 1990'lı yıllarda ise ortaya çıkan toplumsal sorunlar nedeniyle değerler ve ahlak eğitimi tekrar gündeme gelmiş ve eğitimcilerle aileler toplumda ortaya çıkan olumsuz gelişmeleri ortadan kaldırmak için değerler eğitimine önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Demircioğlu & Tokdemir, 2008, s. 73).

Değerler eğitimi toplumsal yaşamda önemli bir yere sahiptir. Özbay (2002, s. 115) günlük hayatta toplum hayatı içerisinde değerlerin planlı ve programlı bir şekilde aktarılmadığını ancak örgün eğitim kurumlarında ise değerlerin aktarımında bir plan ve programın olduğunu belirtir. Değerlerin özellikle dil vasıtasıyla aktarıldığını vurgular. Akbaş (2008) da eğitim kurumlarının temiz olma, vatansever olma, düzenli olma, sağlığına dikkat etme, adil olma gibi birçok değeri bireylere aktarmayı hedef edindiğinden bahsetmektedir. Eğitim kurumları çeşitli değerleri öğrencilere aktararak onların toplum içerisinde nelerin önemli olduğunu, nasıl yaşanması gerektiğini öğrenmesi konusunda yardımcı olur.

Gülden (2014, s. 278) bireylerin ileriki gelişim dönemlerinde karakter ve değer yargılarında değişimler yapabilmelerinin oldukça zor olduğundan ve bu sebeple çocukluk çağının karakter eğitimi açısından kritik dönem olduğundan bahseder. Bu bilinçle öğretim programlarında değerler eğitimine yer verilmiş, planlı bir şekilde bireylerin bu değerleri kazanmaları hedeflenmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019, s. 4) "...eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir." ifadeleriyle değerler eğitiminin önemine dikkat çeker. Bu önemle birlikte programda öğrencilere kazandırılması gereken kök değerler adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak sunulmuştur.

Okullarda etkili bir değerler eğitiminin gerçekleşmesi öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve öğrencilerin değerleri benimsemesine ve kendi yaşamlarına aktarmasına bağlıdır. Türkçe dersleri de değerleri aktarma konusunda oldukça önemlidir. Özellikle Türkçe ders kitaplarında yer alan ve Türkçe öğretiminin temel aracı olan metinlerin değerler eğitimindeki önemi yadsınamaz. Öğretim programları doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde değerler yer almalı ve etkinlikler vasıtasıyla bu değerler işlenmelidir (Belet & Deveci, 2008). Böylelikle değerlerin planlı ve programlı bir şekilde öğrencilere kazandırılması sağlanabilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'na göre ders kitaplarına alınması gereken metinler “şiir, bilgilendirici metinler ve hikâye edici metinler” olmak üzere üç ana biçim altında toplanmıştır. Bu ana biçimlerin altında da hangi türlerin olması gerektiği belirtilmiştir. Ders kitaplarına seçilen tüm metinlerle türü ne olursa olsun değer aktarımı yapmak mümkündür ancak Fırat ve Mocan'ın (2014) da belirttiği üzere olay esasına dayanan metinlerde anlatılanların ve verilmek istenenlerin çocukların zihninde daha kolay canlanması ve didaktik bakış açısıyla doğrudan bir öğretimden ziyade, çocukların olay içinde yaşayarak öğrenebilmesinden dolayı öyküleyici metinlerle değerler eğitimi yapmak daha anlamlıdır.

Literatürde ortaokul Türkçe ders kitaplarında değer aktarımını inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Baki, 2019; Coşkun & Derse, 2021; Çelikpazu & Aktaş, 2011; Deniz & Karagöl, 2018; Durhat & Ökten, 2020; Gül, 2017; Kaygana, Yapıcı & Aytan, 2013; Kemiksiz, 2021; Küçükoğlu, Albayrak & Serin, 2020; Mutlu & Dinç, 2019; Pilav, Demir & Demir, 2015; Şakiroğlu, 2020; Türkben, 2019; Yaman, Taflan & Çolak, 2009). Ayrıca literatürde metin türü ayrımını gözeterek ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer aktarımını inceleyen (Pilav & Erdoğan, 2016) ve hikâyelerin değer aktarımını inceleyen (Fırat & Mocan, 2014) çalışmalar da mevcuttur. Ancak literatürde Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerin ve etkinliklerinin değer aktarımını inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple böyle bir araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu araştırmanın amacı, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin kök değerleri aktarma açısından durumunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda daha ayrıntılı bulgulara ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Ortaokul Türkçe 5. sınıf ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin ve etkinliklerinin kök değerler açısından durumu nedir?
2. Ortaokul Türkçe 6. sınıf ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerin ve etkinliklerinin kök değerler açısından durumu nedir?
3. Ortaokul Türkçe 7. sınıf ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerin ve etkinliklerinin kök değerler açısından durumu nedir?
4. Ortaokul Türkçe 8. sınıf ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin ve etkinliklerinin kök değerler açısından durumu nedir?

YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma olarak planlanmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım, 1999, s. 10). Bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin ve etkinliklerinin içerdiği kök değerleri tespit etmek olduğu için araştırmada doküman analizi kullanılmıştır.

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'na göre hazırlanan ve 2021-2022 eğitim öğretim yılında okutulan ortaokul Türkçe ders kitaplarının öyküleyici metinleri ve etkinlikleri oluşturmaktadır. Bu kitaplar yayınevlerinin adlarıyla birlikte aşağıda listelenmiştir. 5 ve 8. sınıf düzeylerinde yalnızca birer ders kitabı bulunmaktadır. Ancak 6 ve 7. sınıf düzeylerinde ise üçer ders kitabı yer almaktadır. 6 ve 7. sınıf düzeylerinde MEB

Yayımları ikişer kitap bastığı için bu kitaplar MEB Yayınları 1 ve MEB Yayınları 2 olarak adlandırılmış ve bulgular da bu şekilde ele alınmıştır:

1. Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (Anıttepe Yayınları)
2. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)
3. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)
4. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)
5. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)
6. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)
7. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayıncılık)
8. Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)

Veri Toplama Yöntemi ve Verilerin Analizi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinler tespit edilmiştir. Bunun için Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'nda yer alan “Sınıf Düzeylerine Göre Metin Türlerinin Dağılımı” tablosu incelenmiş ve bu tabloda “Hikâye Edici Metinler” başlığı altında “çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman, tiyatro” türlerinin yer aldığı görülmüştür. İncelenen Türkçe ders kitaplarında da öyküleyici metin olarak tespit edilen metinler verilen bu türlere uygun olan metinlerdir. Aşağıdaki tabloda ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan ve incelemeye tabi tutulan öyküleyici dinleme/izleme ve okuma metinleri ayrı ayrı olmak üzere öyküleyici metinlerin sayıları verilmiştir:

Tablo 1. 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılında Okutulan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Sayısı

Kitabın Adı	Öyküleyici Dinleme/İzleme Metinleri (f)	Öyküleyici Okuma Metinleri (f)	Toplam Öyküleyici Metin (f)
Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (Anıttepe Yayınları)	3	11	14
Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)	4	10	14
Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)	5	7	12
Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)	4	9	13
Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)	4	10	14
Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)	2	7	9
Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayıncılık)	2	10	12
Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)	4	10	14
Toplam	28	74	102

Tablo 1'e göre belirtilen 8 ortaokul Türkçe ders kitabında toplamda 28 dinleme/izleme, 74 okuma metni olmak üzere araştırma kapsamında toplam 102 öyküleyici metin incelenmiştir. Araştırmaya ders kitaplarında yer alan “serbest okuma metinleri” dâhil edilmemiştir.

İnceleme kapsamında Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'nda yer verilen 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) incelenen öyküleyici metinlerde ve bu metinlerin etkinliklerinde tespit edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik çözümlene tekniklerinden biri olan kategorisel çözümlene kullanılmıştır. Kategorisel çözümlene, belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasıdır (Bilgin, 2000; Tavşancıl & Aslan, 2001). Böylelikle içerik analizine tabi tutulan veriler, bulgularda tablolar hâlinde frekans verilerek sunulmuştur.

BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

1. “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (Anıttepe Yayınları)”ndaki Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde İletilen Kök Değerler

Tablo 2. Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (Anıttepe Yayınları)'nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	1	1	-	-	2
Dostluk	2	-	-	-	2
Dürüstlük	1	-	-	-	1
Öz denetim	2	-	-	-	2
Sabır	1	-	-	1	2
Saygı	3	2	-	1	6
Sevgi	6	1	2	-	9
Sorumluluk	3	6	-	-	9
Vatanseverlik	6	6	2	2	16
Yardımseverlik	6	2	-	-	8
Toplam	31	18	4	4	57

Tablo 2'ye göre “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok vatanseverlik değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerde 6, okuma metinlerinin etkinliklerinde 6, dinleme/izleme metinlerinde 2 ve dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde 2 defa olmak üzere toplamda 16 defa vatanseverlik değeri vurgulanmıştır. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değerler sevgi (9 defa), sorumluluk (9 defa) ve yardımseverlik (8 defa) değerleridir. Sevgi değeri okuma metinlerinde 6, okuma metinlerinin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metinlerinde 2 defa vurgulanmıştır. Dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise sevgi değerine yer verilmemiştir. Sorumluluk değeri okuma metinlerinde 3, okuma metinlerinin etkinliklerinde 6 kez vurgulanırken dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır. Yardımseverlik değeri okuma metinlerinde 6, okuma metinlerinin etkinliklerinde 2 defa vurgulanmıştır. Ancak dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde yardımseverlik değerine yer verilmemiştir.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde saygı değerinin 6; adalet, dostluk, öz denetim ve sabır değerlerinin ise ikişer defa işlendiği görülmektedir. Bu değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında ise bir planın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 57 kök değerinin 31'i okuma metinlerinde, 18'i okuma metinlerinin etkinliklerinde, 4'ü dinleme/izleme metinlerinde ve 4'ü de dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde yer almaktadır.

Bulgular “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”ndaki öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerin homojen olarak iletilmediğini, bazı değerlerin fazla bazılarının ise az ele alındığını göstermektedir. Ortaokul Türkçe 5. sınıf ders kitaplarını değerler bakımından değerlendiren çalışmaların da benzer sonuçlara ulaştığı ve bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir (Deniz & Karagöl, 2018; Gül, 2017; Türkben, 2019).

2. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde İletilen Kök Değerler

Tablo 3. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayınları)'nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	2	-	-	-	2
Dostluk	1	1	1	-	3
Dürüstlük	1	-	-	-	1
Öz denetim	3	-	-	-	3
Sabır	3	-	1	-	4
Saygı	2	-	-	-	2
Sevgi	5	-	1	-	6
Sorumluluk	1	-	-	-	1
Vatanseverlik	-	-	-	-	-
Yardımsızlık	4	3	2	-	9
Toplam	22	4	5	-	31

Tablo 3'e göre “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayınları)”nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok yardımsızlık değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 4, okuma metinlerinin etkinliklerinde 3, dinleme/izleme metinlerinde 2 defa olmak üzere toplamda 9 defa yardımsızlık değeri vurgulanmıştır. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değerler sevgi (6 defa) ve sabır (4 defa) değerleridir. Sevgi değeri okuma metinlerinde 5, dinleme/izleme metinlerinde 1 defa vurgulanırken okuma ve dinleme/ izleme etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır. Sabır değeri okuma metinlerinde 3, dinleme/izleme metinlerinde 1 defa vurgulanırken okuma ve dinleme/ izleme etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde dostluk ve öz denetim değerlerinin üçer, adalet ve saygı değerlerinin ikişer, dürüstlük ve sorumluluk değerlerinin birer defa işlendiği, vatanseverlik değerine ise hiç yer verilmediği görülmektedir. Bu değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında ise bir planın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 31 kök değerinin 22'si okuma metinlerinde, 4'ü okuma metinlerinin etkinliklerinde, 5'i dinleme/izleme metinlerinde yer almaktadır. Dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise herhangi bir kök değere rastlanmamıştır.

Tablo 4. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)'nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metninin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metninin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	-	-	-	-	-
Dostluk	3	-	-	-	3
Dürüstlük	2	-	-	-	2
Öz denetim	-	-	1	-	1
Sabır	-	-	1	-	1
Saygı	2	-	-	1	3
Sevgi	9	1	-	1	11
Sorumluluk	-	1	-	-	1
Vatanseverlik	6	1	-	-	7
Yardımseverlik	4	3	2	1	10
Toplam	26	6	4	3	39

Tablo 4'e göre "Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)"nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok sevgi değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 9, okuma metninin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metninin etkinliklerinde 1 defa olmak üzere toplamda 11 defa sevgi değeri vurgulanmıştır. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değerler yardımseverlik (10 defa) ve vatanseverlik (7 defa) değerleridir. Yardımseverlik değeri okuma metinlerinde 4, okuma metninin etkinliklerinde 3, dinleme/izleme metinlerinde 2, dinleme/izleme metninin etkinliklerinde 1 defa vurgulanmıştır. Vatanseverlik değeri okuma metinlerinde 6, okuma metninin etkinliklerinde 1 defa vurgulanırken dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde dostluk ve saygı değerlerine üçer, dürüstlük değerine 2, öz denetim, sabır ve sorumluluk değerlerine birer defa yer verilirken adalet değerine ise hiç yer verilmediği görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında bir planın gözetilmediği görülmektedir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 39 kök değerinin 26'sı okuma metinlerinde, 6'sı okuma metninin etkinliklerinde, 4'ü dinleme/izleme metinlerinde, 3'ü dinleme/izleme metninin etkinliklerinde yer almaktadır.

Tablo 5. Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)'nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	-	-	-	-	-
Dostluk	2	1	-	-	3
Dürüstlük	2	-	-	-	2
Öz denetim	3	-	-	-	3
Sabır	-	-	1	-	1
Saygı	5	1	-	-	6
Sevgi	8	1	2	-	11
Sorumluluk	1	1	-	-	2
Vatanseverlik	2	3	-	-	5
Yardımseverlik	4	3	2	1	10
Toplam	27	10	5	1	43

Tablo 5'e göre "Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)"nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok sevgi değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 8, okuma metinlerinin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metinlerinde 2 defa olmak üzere toplamda 11 defa sevgi değeri vurgulanmıştır. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değerler yardımseverlik (10 defa) ve saygı (6 defa) değerleridir. Yardımseverlik değeri okuma metinlerinde 4, okuma metinlerinin etkinliklerinde 3, dinleme/izleme metinlerinde 2, dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde 1 defa vurgulanmıştır. Saygı değeri okuma metinlerinde 5, okuma metinlerinin etkinliklerinde 1 defa vurgulanırken dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde vatanseverlik değerine 5, dostluk ve öz denetim değerlerine üçer, dürüstlük ve sorumluluk değerlerine ikişer, sabır değerine 1 defa değinilirken adalet değerine ise hiç değinilmemiştir. Tablo 4'e göre değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında bir planlama yapılmadığı görülmektedir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 43 kök değerinin 27'si okuma metinlerinde, 10'u okuma metinlerinin etkinliklerinde, 5'i dinleme/izleme metinlerinde, 1'i dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde yer almaktadır.

6. sınıf düzeyindeki üç Türkçe kitabının da öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer alan değerlerin homojen olmadığı görülmektedir. Bazı değerler, öyküleyici metinlerde fazla iletilirken bazı değerlere ise hiç yer verilmediği görülmektedir. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde genellikle sevgi ve yardımseverlik değerlerinin diğer değerlerden daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Literatürde de Türkçe ders kitaplarında bu değerlerin diğer değerlerden fazla vurgulandığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Baki, 2019; Çelikpazu & Aktaş, 2011; Deniz & Karagöl, 2018; Mutlu & Dinç, 2019; Şakiroğlu, 2020).

3. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde İletilen Kök Değerler

Tablo 6. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)'nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metnlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metnlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	-	-	1	-	1
Dostluk	-	1	-	-	1
Dürüstlük	2	2	-	1	5
Öz denetim	1	1	-	-	2
Sabır	2	-	-	-	2
Saygı	1	-	1	-	2
Sevgi	6	1	2	-	9
Sorumluluk	-	-	1	-	1
Vatanseverlik	1	2	-	-	3
Yardımsızlık	6	1	2	-	9
Toplam	19	8	7	1	35

Tablo 6'ya göre "Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)"nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok sevgi ve yardımsızlık değerlerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 6, okuma metnlerinin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metinlerinde 2 defa olmak üzere toplamda 9 defa sevgi değeri ve okuma metinlerinde 6, okuma metnlerinin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metinlerinde 2 defa olmak üzere toplamda 9 defa yardımsızlık değeri vurgulanmıştır. Ayrıca kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde dürüstlük değerinin de 5 defa vurgulandığı görülmektedir. Dürüstlük değeri okuma metinlerinde 2, okuma metnlerinin etkinliklerinde 2, dinleme/izleme metnlerinin etkinliklerinde 1 defa vurgulanmıştır.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde vatanseverlik değerine 3; öz denetim, sabır ve saygı değerlerine ikişer; adalet, dostluk ve sorumluluk değerlerine birer defa değinilmiştir. Bu değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında bir planlama yapılmadığı görülmektedir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 35 kök değerinin 19'u okuma metinlerinde, 8'i okuma metnlerinin etkinliklerinde, 7'si dinleme/izleme metinlerinde, 1'i dinleme/izleme metnlerinin etkinliklerinde yer almaktadır.

Tablo 7. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)'nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	-	-	-	-	-
Dostluk	1	3	-	-	4
Dürüstlük	-	-	-	-	-
Öz denetim	-	-	-	-	-
Sabır	-	1	-	-	1
Saygı	1	1	-	-	2
Sevgi	2	2	2	-	6
Sorumluluk	1	-	-	-	1
Vatanseverlik	-	-	-	-	-
Yardımsızlık	4	3	-	-	7
Toplam	9	10	2	-	21

Tablo 7'ye göre “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)”nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok yardımsızlık değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 4, okuma metinlerinin etkinliklerinde 3 defa olmak üzere toplamda 7 defa yardımsızlık değeri vurgulanmıştır. Dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde ise yardımsızlık değerine yer verilmemiştir. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değerler sevgi (6 defa) ve dostluk (4 defa) değerleridir. Sevgi değeri okuma metinlerinde 2, okuma metinlerinin etkinliklerinde 2, dinleme/izleme metinlerinde 2 defa vurgulanırken dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır. Dostluk değeri okuma metinlerinde 1, okuma metinlerinin etkinliklerinde 3 defa vurgulanırken dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde ise hiç vurgulanmamıştır.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde saygı değerine 2, sabır ve sorumluluk değerlerine birer defa değinilmiştir. Adalet, dürüstlük, öz denetim, vatanseverlik değerlerine ise hiç değinilmemiştir. Kitapta değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında bir planlama yapılmadığı görülmektedir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 21 kök değerinin 9'u okuma metinlerinde, 10'u okuma metinlerinin etkinliklerinde, 2'si dinleme/izleme metinlerinde yer alırken dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise hiçbir değere yer verilmemiştir.

Tablo 8. Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayınları)’nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	-	-	1	-	1
Dostluk	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-
Öz denetim	2	-	-	-	2
Sabır	1	-	-	-	1
Saygı	1	1	-	-	2
Sevgi	3	1	1	-	5
Sorumluluk	-	-	-	-	-
Vatanseverlik	-	-	1	-	1
Yardımseverlik	5	2	1	-	8
Toplam	12	4	4	-	20

Tablo 8’e göre “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayınları)”nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok yardımseverlik değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 5, okuma metinlerinin etkinliklerinde 2, dinleme/izleme metinlerinde 1 defa olmak üzere toplamda 8 defa yardımseverlik değeri vurgulanmıştır. Dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise yardımseverlik değerine yer verilmemiştir. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değer sevgi değeridir. Sevgi değeri okuma metinlerinde 3, okuma metinlerinin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metinlerinde 1 defa olmak üzere toplamda 5 defa vurgulanmıştır. Sevgi değeri dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde hiç ele alınmamıştır.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde saygı ve öz denetim değerlerine ikişer, vatanseverlik, sabır ve adalet değerlerine birer kez yer verilirken dostluk, dürüstlük ve sorumluluk değerlerine ise hiç yer verilmemiştir. Kitapta değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında bir planlama yapılmadığı görülmektedir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 20 kök değerinin 12’si okuma metinlerinde, 4’ü okuma metinlerinin etkinliklerinde, 4’ü dinleme/izleme metinlerinde yer alırken dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise hiçbir değere yer verilmemiştir.

7. sınıf düzeyindeki üç Türkçe kitabının da öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer alan değerlerin homojen olmadığı görülmektedir. Pilav, Demir ve Demir (2015) tarafından yapılan araştırmada 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan değerlerin dengesiz dağıldığı tespit edilmiştir. Bazı değerler öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde fazla işlenirken bazı değerlere ise hiç yer verilmemiştir. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde genellikle yardımseverlik ve sevgi değerlerinin diğer değerlerden daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bu değerlerin sık vurgulandığı belirtilmektedir (Fırat & Mocan, 2014; Şentürk & Aktaş; 2015).

4. “Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)”ndaki Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde İletilen Kök Değerler

Tablo 9. Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)’nda Yer Alan Öyküleyici Metinlerde ve Etkinliklerinde Kök Değerler

Kök Değerler	Öyküleyici okuma metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici okuma metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinde kök değerler (f)	Öyküleyici dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde kök değerler (f)	Toplam (f)
Adalet	-	1	-	-	1
Dostluk	-	-	1	2	3
Dürüstlük	1	1	-	1	3
Öz denetim	-	-	-	1	1
Sabır	-	-	-	1	1
Saygı	1	-	-	1	2
Sevgi	3	-	-	1	4
Sorumluluk	-	-	-	1	1
Vatanseverlik	3	4	-	1	8
Yardımseverlik	1	1	1	2	5
Toplam	9	7	2	11	29

Tablo 9’a göre “Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)”nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlerden en çok vatanseverlik değerine yer verilmiştir. Okuma metinlerinde 3, okuma metinlerinin etkinliklerinde 4, dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde 1 defa olmak üzere toplamda 8 defa vatanseverlik değeri vurgulanmıştır. Dinleme/izleme metinlerinde ise vatanseverlik değerine yer verilmemiştir. Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde en çok vurgulanan diğer kök değerler yardımseverlik ve sevgi değerleridir. Yardımseverlik değeri okuma metinlerinde 1, okuma metinlerinin etkinliklerinde 1, dinleme/izleme metinlerinde 1, dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde 2 defa olmak üzere toplamda 5 defa işlenmiştir. Sevgi değeri okuma metinlerinde 3, dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise 1 defa olmak üzere toplamda 4 defa işlenmiştir. Okuma metinlerinin etkinliklerinde ve dinleme/izleme metinlerinde ise sevgi değerine yer verilmemiştir.

Kitapta yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde dostluk ve dürüstlük değerlerine üçer, saygı değerine 2, adalet, öz denetim, sabır ve sorumluluk değerlerine ise birer defa yer verilmiştir. Bu değerlerin okuma ve dinleme/izleme metinleri ile etkinliklerine dağılımında bir planlama yapılmadığı görülmektedir.

Kitabın öyküleyici metinlerinde ve etkinliklerinde yer bulan 29 kök değerinin 9’u okuma metinlerinde, 7’si okuma metinlerinin etkinliklerinde, 2’si dinleme/izleme metinlerinde, 11’i dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde yer almaktadır.

“Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)”nda yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde değerlerin homojen olarak dağılmadığı görülmektedir. Bazı değerler öyküleyici metinler ve etkinlikleri vasıtasıyla çok iletilirken bazı değerler ise az iletilmiştir. Ayrıca vatanseverlik ve yardımseverlik değerinin en çok iletilen değerler olduğu tespit edilmiştir. Türkben (2019) tarafından yapılan araştırmada da “Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı”nda yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerinin en sık kullanılan değerler olduğu ortaya konmuştur.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 57 kök değere yer verilmiştir. Yer verilen bu kök değerlerin 31’i okuma metinlerinde, 18’i okuma metinlerinin etkinliklerinde, 4’ü dinleme/izleme metinlerinde, 4’ü dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde işlenmiştir. Buna göre “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nın öyküleyici metinlerinde okuma metinlerinin ve etkinliklerinin değerler açısından daha zengin olduğu, dinleme/izleme metinlerinin ve etkinliklerinin ise değerleri iletme açısından yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayınları)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 31 kök değere yer verilmiştir. Yer verilen kök değerlerin 22’si okuma metinlerinde, 4’ü okuma metinlerinin etkinliklerinde, 5’i dinleme/izleme metinlerinde işlenirken dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise değerlere yer verilmemiştir. “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayınları)”nın öyküleyici metinlerinde okuma metinlerinin değerler açısından daha zengin olduğu buna rağmen okuma metinlerinin etkinliklerinin, dinleme/izleme metinlerinin ve etkinliklerinin ise değerler açısından istenilen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 39 kök değere yer verilmiştir. Yer verilen kök değerlerin 26’sı okuma metinlerinde, 6’sı okuma metinlerinin etkinliklerinde, 4’ü dinleme/izleme metinlerinde, 3’ü dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde işlenmiştir. Bu verilerden hareketle “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)”nın öyküleyici metinlerinde okuma metinlerinin değerler açısından daha zengin olduğu ancak okuma metinlerinin etkinliklerinde, dinleme/izleme metinlerinde ve etkinliklerinde değerlerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 43 kök değere yer verilmiştir. Yer verilen kök değerlerin 27’si okuma metinlerinde, 10’u okuma metinlerinin etkinliklerinde, 5’i dinleme/izleme metinlerinde, 1’i dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde işlenmiştir. Bu sonuçlara göre “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)”nın öyküleyici metinlerinde okuma metinlerinin değerler açısından daha zengin olduğu; okuma metinlerinin etkinliklerinin, dinleme/izleme metinlerinin ve etkinliklerinin değerleri iletme açısından yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 35 kök değere yer verilmiştir. İletilen kök değerlerin 19’u okuma metinlerinde, 8’i okuma metinlerinin etkinliklerinde, 7’si dinleme/izleme metinlerinde, 1’i dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde bulunmaktadır. Buna göre “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)”nın öyküleyici metinlerinde okuma metinlerinin değerler açısından daha zengin olduğu; okuma metinlerinin etkinliklerinin, dinleme/izleme metinlerinin ve etkinliklerinin değerleri iletme açısından yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 21 kök değere yer verilmiştir. İletilen kök değerlerin 9’u okuma metinlerinde, 10’u okuma metinlerinin etkinliklerinde, 2’si dinleme/izleme metinlerinde yer alırken dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise değerlere yer verilmemiştir. Buna göre

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)”nın öyküleyici metinlerinde okuma ve dinleme/izleme metinleri ile bunların etkinliklerinde değerlere yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayınları)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 20 kök değer iletilmiştir. İletilen kök değerlerin 12’si okuma metinlerinde, 4’ü okuma metinlerinin etkinliklerinde, 4’ü dinleme/izleme metinlerinde yer alırken dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde ise değerlere yer verilmemiştir. Buna göre “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayınları)”nın öyküleyici metinlerinde okuma ve dinleme/izleme metinleri ile bunların etkinliklerinde değerlere yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)”nın öyküleyici metinlerinde ve bu metinlerin etkinliklerinde toplamda 29 kök değer iletilmiştir. İletilen kök değerlerin 9’u okuma metinlerinde, 7’si okuma metinlerinin etkinliklerinde, 2’si dinleme/izleme metinlerinde, 11’i dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde yer almaktadır. Buna göre “Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)”nın öyküleyici metinlerinde dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerinde değerler daha çok yer bulurken okuma metinlerinde, okuma metinlerinin etkinliklerinde ve dinleme/izleme metinlerinde değerlere yeterince değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının öyküleyici metinlerinde yer alan kök değerlerin okuma metinlerine, okuma metinlerinin etkinliklerine, dinleme/izleme metinlerine ve dinleme/izleme metinlerinin etkinliklerine dağılımları incelendiğinde, kök değerlerde homojen bir dağılımın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerlerin dağılımında bir denge bulunmamaktadır. Ayrıca öyküleyici metinlerinde en çok kök değer kullanıldığı ders kitabı “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”dır. Sınıf düzeyi arttıkça öyküleyici metinlerde kullanılan kök değerlerin sayısında da azalma olduğu tespit edilmiştir.

Ders kitaplarının öyküleyici metinlerinde en sık yer verilen kök değerler yardımlaşma ve sevgi değerleriyken en az yer verilen kök değerler ise adalet ve sabırdır. Ayrıca vatanseverlik, adalet, dürüstlük, öz denetim, sorumluluk, dostluk kök değerlerinin bazı kitapların öyküleyici metinlerinde hiç yer almadığı da tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- Ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerde ve etkinliklerinde kök değerlere muhakkak yer verilmelidir. Kök değerler okuma ve dinleme/izleme metinleri ile bunların etkinliklerine homojen olarak dağıtılmalıdır.
- Ders kitaplarına metin seçerken özellikle dinleme/izleme metinlerinde kök değerleri iletebilecek metinlere yer verilmelidir.
- Kök değerlerin ders kitaplarında öğrencilere nasıl kazandırılacağı ile ilgili çalışmalar yapılmalı ve ders kitapları yazılırken bu çalışmalar göz önünde bulundurulmalıdır.

Etik Metin

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ., & Uysal A. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146. <https://doi.org/10.34234/ded.460042>
- Belet, Ş. D., & Devenci, H. (2008, 2-4 Mayıs). *Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi* [Bildiri sözlü sunumu]. VII. ulusal sınıf öğretmenliği sempozyumu, Çanakkale, Türkiye.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem.
- Bilgin, N. (2000). *İçerik analizi*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Ceylan S., Duru, K., Erkek, G., & Pastutmaz M. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Coşkun, H., & Derse, G. E. (2021). Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>
- Çapraz Baran, Ş., & Diren, E. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Anıttepe.
- Çelikpazu, E. E., & Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 6(2), 413-424.
- Demircioğlu, İ. H., & Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Deniz, K., & Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Durhat, G., & Ökten, C. E. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Erkal, H., & Erkal, M. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Özgün.
- Ertürk, N., Keleş, S., & Külünk, D. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Eselioğlu, H., Set, S., & Yücel, A. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Fırat, H., & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 25-49.
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78. <https://doi.org/10.32433/eje.344692>
- Gülден, B. (2014). *Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanları ve hikâyelerinde yer alan değerler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş., & Aytan, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *International Journal of Social Science*, 6(7), 657-669. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1619>
- Kemiksiz, Ö. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki “erdemler” temasında yer alan metinlerde “kök değerler”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 1602-1627. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.727783>
- Kır, T., Kırman, E., & Yağız, S. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Küçüköğlü, A., Albayrak, F., & Serin, N. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: Program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518.

- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Mutlu, H. H., & Dinç, S. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalardaki metinlerin kök değerlerle ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1048-1062.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602(2), 112-120.
- Pilav, S., & Erdoğan, Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 351-371.
- Pilav, S., Demir, H. A., & Demir, H. (2015). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(206), 16-29.
- Sarıboyacı, M. O. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ata Yayıncılık.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Şentürk, L., & Aktaş, E. (2015). Türkiye’de ve Romanya’da okutulan ana dili Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 215-243.
- Tavşancıl, E., & Aslan A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- Turgut, T. (1998). “Örgütsel davranışta değerlerin yeri” *endüstri ve örgüt psikolojisi*. Türk Psikologlar Derneği.
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526.
- Yaman, H., Taflan, S., & Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23, 7-17.

EXTENDED ABSTRACT

Narrative Texts in Secondary School Turkish Coursebooks in Terms of Core Values

Introduction

The aim of values education is to ensure the continuity of a happy and healthy society by raising individuals with personality, character and morality. Values in society are implicitly transferred from family and close circle to new generations but in formal education, values are transferred to new generations within a plan. The core values that should be transferred to the students in the curriculum have been determined. Texts in Turkish coursebooks, especially narrative texts, are of great importance in the transfer of core values. From this point of view, the aim of the research is to reveal the situation of narrative texts in secondary school Turkish coursebooks in terms of transferring core values. For this purpose, answers to the following sub-problems were sought in order to reach more detailed findings:

1. What is the status of the narrative texts and activities in the secondary school Turkish 5th grade coursebook in terms of core values?
2. What is the status of the narrative texts and activities in the secondary school Turkish 6th grade coursebooks in terms of core values?
3. What is the status of the narrative texts and activities in the secondary school Turkish 7th grade coursebooks in terms of core values?
4. What is the status of the narrative texts and activities in the secondary school Turkish 8th grade coursebook in terms of core values?

Method

The research was planned as qualitative research. Document analysis was used in the research. Within the scope of the research, the narrative texts and activities of the secondary school Turkish coursebooks taught in the 2021-2022 academic year were examined. In this context, a total of 102 texts, 28 of which are listening/watching and 74 of which are reading texts, in 8 Turkish coursebooks were examined. Within the scope of the analysis, the 10 core values included in the Turkish Language Curriculum (2019) were determined in the analyzed narrative texts and the activities of these texts. Categorical analysis, one of the content analysis techniques, was used in the analysis of the data. The data, which were subjected to content analysis, were presented in tables in the findings by giving frequency.

Result and Discussion

The distribution of the core values in the narrative texts of the coursebooks at all grade levels to the reading texts, the activities of the reading texts, the listening/watching texts and the activities of the listening/watching texts were examined. As a result of the examination, it was concluded that there was no homogeneous distribution in the core values. There is no equilibrium in the distribution of values. In addition, the coursebook in which the core value is used most in the narrative texts is the "Secondary School Turkish 5th Grade Coursebook". It was determined that the number of core values used in narrative texts decreased as the grade level increased. While the most frequently used core values in the narrative texts of the coursebooks are "cooperation" and "love", the least mentioned core values are "justice" and "patience". It has also been determined that the core values of "patriotism", "justice", "honesty",

"self-control", "responsibility", "friendship" are not included in the narrative texts of some books. In the study, some suggestions were made based on the results obtained.

"Journal of Education and New Approaches - JENA" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).